

भुवो यज्ञस्य रजसश्च नेता यत्रा नियुद्धिः सचसे शिवाभिः ।

दिवि मूर्धनं दधिषे स्वर्षा जिह्वामग्ने चकृषे हव्यवाहम् ॥ २३ ॥

का° [१७. १२. ७.] पुरस्तात्त्रिष्टुभो रेतःसिग्वेलायां भुवो यज्ञस्येति । पूर्वदिशि रेतःसिग्वेलायां त्रिष्टुप्संज्ञा इष्टका उपदधाति तृचेन तिस्रः त्रिष्टुप्संज्ञाभिर्ग-
म्भिरुपधेया इष्टकास्त्रिष्टुभः एवमग्नेऽपि ॥ तिस्रस्त्रिष्टुभ आग्नेयः । प्रथमा व्याख्या-
ता त्रयोदशेऽध्याये [१३. १५.] ॥ २३ ॥

अबोध्याग्निःसमिधा जनानां प्रति धेनुमिवायतीमुपासम् ।

यद्वा-इव प्र वयामुज्जिह्वानाः प्र भानवः सिस्रते नाकमहं ॥ २४ ॥

जनानां ज्ञानश्चद्वाद्विजतर्पणसत्यादिसम्पन्नानामग्निहोत्रिणां समिधा समिन्धने-
नाग्निः प्रत्यबोधि प्रतिबुध्यते कर्मणि स्वमधिकारं ज्ञानातीत्यर्थः दीपजनेत्यादिना
[पा° ३. १. ६१.] लुङि कर्तरि चिण् । तत्र दृष्टान्तः आयतीमागहन्तीं धेनुं यथा व-
त्सः प्रतिबुध्यते यथा चोषसमागहन्तीं प्रति मनुष्याः प्रतिबुध्यन्ते ॥ दीप्तस्य तस्या-
ग्नेर्मानवो रश्मयो नाकमहं स्वर्गमभितः प्रसिस्रते प्रसरन्ति अहभिरासुमिति शा-
कपूणिः [निरु° ५. २८.] । दृष्टान्तमाह यद्वा इति महन्नाम [निघ° ३. ३.] यद्वाः म-
हन्तो ज्ञातपक्षाः पक्षिणो वयां वृक्षशाखां प्रोज्जिह्वानाः प्रोद्धन्तो (47.) नाक-
माकाशं प्रति प्रसरन्ति तद्वत् ॥ ऋचोऽर्थान्तरं वा । जनानामृचिजां सम्बन्धिन्या
समिधाग्निर्वोधि प्रतिबोधितः प्रज्वलितः आयतीमुपसं प्रातःकालं प्रति धेनुं यथा
प्रतिबोधयन्ति उत्थापयन्ति । तस्य भानवः प्रोज्जिह्वाना नाकमभि प्रसिस्रते । दृ-
ष्टान्तः वयां पक्षिणां मध्ये यद्वाः महन्तः पक्षिणो यथा प्रोद्धन्तः प्रसरन्ति । विः
पक्षी तस्यामि (48.) हान्दसे गुणे वयामिति त्रैपम् एकः प्रशब्दः उज्जिह्वाना इत्यत्र
सम्बध्यते द्वितीयः सिस्रते इत्यत्र । सृ गतौ ह्वादिः लट् । ओह्वाङ् गतौ शानच्
जिह्वानाः । उपासमिति संहितायां दीर्घः ॥ २४ ॥

अवौचाम कवये मेधाय वचो वन्दारु वृषभाय वृक्षे ।

गविष्ठिरो नमसा स्तोममग्नौ दिवीव रुक्ममुरुव्यञ्जमश्रेत् ॥ २५ ॥